

Aktuální otázky lidských práv

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

březnové číslo zahajujeme příspěvkem, který pro Bulletin o aktuální situaci v Jižním Súdánu a v Ugandě napsal Petr Přibyla, jenž pracuje v Delegaci Evropské unie v Ugandě. Jeho příspěvek pojednává o aktuálně se zhoršujícím konfliktu v Jižním Súdánu a důsledcích v podobě stále rostoucího počtu uprchlíků v Ugandě.

V sekci mezinárodní trestní spravedlnost Helena Kopecká informuje o tom, že Nejvyšší komora Zvláštních senátů pro Kambodžu potvrdila trest doživotí pro dva vrcholné představitele Rudých Khmerů.

Kateřina Šimonová z evropské sekce hodnotí rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, podle něhož Švýcarsko neporušilo Evropskou úmluvu, když odmítlo udělit výjimku dvěma muslimským dívkám, jež se nechtěly účastnit smíšených hodin plavání.

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva pojednává Lucie Janotová o situaci málo známého etnika Nagů, jehož příslušníci žijí na území Myanmaru a Indie a hrozí jim rozdělení výstavbou hraničního plotu.

Rozhodně si také nenechte ujít velmi zajímavý článek Adama Blisy a Michala Oščipovského z české sekce, který na pozadí aktuálního pětadvacetiletého výročí obnovení ústavního soudnictví v českých zemích odkrývá zranitelnost ústavních soudů v některých středoevropských státech.

Příjemné začínající jaro Vám přeje
za Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Jan Lhotský

Obsah

| Konflikt v Jižním Súdánu a přehlížená uprchlická krize v Ugandě

| Konference v Haagu o mezinárodním trestním právu: The World in Crisis

1) Mezinárodní trestní spravedlnost | 8

- Nejvyšší komora Zvláštních senátů pro Kambodžu potvrdila trest na doživotí pro Rudé Khmery
- Kosovský tribunál v Haagu: menovanie sudcov pre nováčka medzinárodnej trestnej justície
- V kterých zemích zvažuje Mezinárodní trestní soud zahájit nová vyšetřování?

2) Evropský systém ochrany lidských práv | 16

- Evropský soud pro lidská práva rozhodl – muslimské dívky se musí účastnit smíšených hodin plavání
- Evropská komise nemůže bez odůvodnění zamítnout evropskou občanskou iniciativu

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva | 21

- Nagové – etnická menšina rozdělená plotem

4) Česká republika a lidská práva | 26

- Pětadvacetileté výročí obnovení ústavního soudnictví v českých zemích

| Monitoring lidskoprávních publikací: Přehled aktuálních článků o lidských právech

| Redakce Bulletinu

Titulní fotografie: Uprchlíci z Jižního Súdánu, autor: IOM, 6. listopadu 2014, Flickr, CC BY-NC-ND 2.0

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete několik zajímavých stránek, které by vám mohly usnadnit práci. Je zde například seznam letních škol, které můžete letos navštívit, včetně deadlineů, školného a odkazů.

Na webu je i *beta verze* našeho Manuálu k výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje včetně výzkumných mezinárodněprávních a lidskoprávních manuálů amerických univerzit nebo lidskoprávních blogů.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Téma

Konflikt v Jižním Súdánu a přehlížená uprchlická krize v Ugandě

Petr Přibyla

Uganda je jedna ze zemí světa s nejotevřenějším přístupem vůči uprchlíkům. S pokračujícím konfliktem v Jižním Súdánu, kdy přes hranice přechází přes dva tisíce lidí denně, se však tato štědrá politika dostává pod enormní tlak. Chce-li mezinárodní společenství zamezit další humanitární katastrofě, Uganda nutně potřebuje navýšení humanitární pomoci.

Před šesti měsíci byla oblast Bidibidi pouze malá vesnice na severu Ugandy, zarostlá a posetá několika málo budovami a slámovými přístřešky. Dnes je druhým největším uprchlickým táborem na světě – domovem pro více než 270 000 uprchlíků z Jižního Súdánu, převážně žen a dětí. Jednalo-li by se o Česko, rozlohou by již pohltilo celý bývalý okres Brno-město.

Přestože je Uganda ostrovem stability v rozbouraném regionu států ať už přímo zmítanými konflikty a nepokoji či chronickou nestabilitou – na západě Demokratická republika Kongo, na východě za hranicí s Keňou leží Somálsko a na severu Jižní Súdán, čelí dnes jedné z největších novodobých humanitárních krizí, jež je důsledkem vleklé a prohlubující se občanské války v Jižním Súdánu.

Boje v nejmladším africkém státu vzniklém vyhlášením nezávislosti na Súdánu pokračují s menšími přestávkami od prosince 2013 a nic nenasvědčuje tomu, že v dohledné době nastane klid zbraní. Etnické napětí sílí a OSN hovoří o hrozbě genocidy. Situace je dokonce tak kritická, že OSN v únoru vyhlásila nebezpečný hladomoru v několika oblastech Jižního Súdánu.

Milionová hranice

Pokračující konflikt v Jižním Súdánu má na Ugandu a okolní státy drtivý dopad. Jen do října 2015 uteklo za hranice přes 1 500 000 Jihosudánců a po-

Uganda [1]

čet stále narůstá. Tím se Jižní Súdán zařadil k Sýrii, Afghánistánu a Somálsku, které také opustilo již přes milion uprchlíků. A novodobý exodus pokračuje.

Nyní má Uganda na svém území přes 1 000 000 uprchlíků, nejvyšší počet ve své historii, čímž se zároveň vyšplhala na první místo afrických zemí poskytujících přístřeší pro uprchlíky z okolních států. Zatímco menší část pochází v Konga a Rwandy, téměř 800 000 je z Jižního Súdánu. Více než 500 000 z tohoto počtu přešlo hranice teprve poté, co se konflikt opět rozhořel v červenci minulého roku. Od té chvíle utíká přes hranice v průměru 2200 lidí denně, přičemž 86 % tvoří ženy a děti. OSN a další mezinárodní organizace předpokládají nejméně dalších 300 tisíc uprchlíků z Jižního Súdánu do konce roku 2017.

Obětí vlastního úspěchu

Uganda je oprávněně vyzdvihována jako jedna ze zemí světa s nejprívětivějším a nejštědřejším přístupem vůči uprchlíkům. Namísto uzavírání hranic a stavění plotů dostanou občané Jižního Súdánu status uprchlíka automaticky na hranicích, a to bez ohledu na etnickou příslušnost nebo náboženství. Zároveň je jim garantován – ač s určitými omezeními – volný pohyb, možnost vyhledat lékařskou pomoc v nemocnicích, najít si práci, ale také založit menší podnik či živnost a ve výsledku tím přispět i k rozvoji místní ekonomiky. Dostanou také kus půdy, který mohou obdělávat. Od okamžiku, kdy překročí hranici, až do chvíle, kdy jsou usídleni mezi místními komunitami s vlastní půdou k obdělávání, to v průměru netrvá déle než tři dny.

Samozřejmě, že současný systém není bezchybný. Aktuální zákonný rámec například neumožňuje získat občanství těm, kteří se nemohou vrátit ani přesídlit do jiné země, a to ani druhé či třetí generaci. Přesto se jedná o systém, který je mílové kroky před ostatními státy a v kontrastu například s Keňou, kde volnost pohybu a možnost pracovat téměř neexistuje a uprchlické tábory jsou oplocené.

Ostatně, v Ugandě se nemluví o táborech (*camp*), ale o osadách (*settlement*).

Tato štedrá politika otevřené náruče s sebou však nese i jistý druh nebezpečí. Mezinárodní společenství – jako například na nedávném summitu OSN pro uprchlíky v srpnu tohoto roku – vyzvedává Ugandu jako příklad pro ostatní země. To ale paradoxně přispívá k přehlížení rozsahu zdejší krize, která prozatím získala pouze minimální zahraniční pozornost. I sebelepší systém totiž nedokáže zvládat příval dvaceti tisíc lidí týdně, z velké části žen a dětí. Ugandě hrozí, že se stane obětí vlastního úspěchu.

Solidarita ano, ale finanční pomoc především

Situace je v tuto chvíli opravdu kritická. Kapacita studní nestačí a rozvážení vody cisternami po těžko přístupných cestách a na stále se zvětšující rozloze je dlouhodobě neudržitelné. Příděly potravin ze Světového potravinového programu (WFP) pro některé rodiny musely být sníženy na polovinu a další snižování je nevyhnutelné, pokud nebude finanční pomoc navýšena. Vláda nestíhá připravovat příděly

Uganda [2]

Uganda [3]

půdy, čímž jsou mnozí nadále odkázáni na přiděly potravin z WFP. Tím se vytváří začarovaný kruh.

Nikdo nepředpokládá, že by se uprchlíci začali v dohledné době vracet do Jižního Súdánu. Politické řešení tohoto patu je v nedohlednu. A proto než se situace v Jižním Súdánu zlepší, je nutné zaměřit se na současnou humanitární situaci a mít na paměti, že se musejí hledat dlouhodobá řešení a zajistit dostatečná rozvojová pomoc: v první řadě základní potřeby jako je voda a jídlo, ale zároveň zajistit vzdělání, podpořit soběstačnost, umožnit dospělým naučit se novým dovednostem, které jim umožní vydělat peníze, a ve výsledku podpořit soužití s místními komunitami. Jak napovídá situace v jiných zemích, nelze vyloučit, že zde někteří budou žít po dobu jedné celé generace či dokonce déle.

Uganda v tuto chvíli nutně potřebuje nikoli pouze solidaritu mezinárodního společenství, ale především navýšení finanční pomoci. Evropský komisař pro humanitární pomoc, Christos Stylianides, navštívil Ugandu a Bidibidi na začátku listopadu

a při této příležitosti oznámil pomoc ve výši 78 milionů EUR z Evropské unie v podobě humanitární pomoci jak pro Ugandu, tak ostatní zasažené státy v regionu. Finančních prostředků je však potřeba více. OSN v tuto chvíli odhaduje, že zamezit humanitární katastrofě vyžaduje dalších 200 milionů EUR. Takovou situaci nedokáže zvládnout žádná země samostatně, proto je právě nyní zapotřebí zesílená mezinárodní spolupráce.

Petr Přibyla je programový poradce v Delegaci Evropské unie v Ugandě pro oblast radikalizace, uprchlíků a migrace a humanitární pomoci.

Tento článek nereprezentuje názor Evropské unie, nýbrž pouze autorův vlastní názor.

Fotografie

[1] Uganda, zdroj: Petr Přibyla.

[2] Uganda, zdroj: Petr Přibyla.

[3] Uganda, zdroj: Petr Přibyla.

Konference v Haagu o mezinárodním trestním právu: *The World in Crisis*

Jan Lhotský

Již třetím rokem se v haagském Paláci míru konala konference týkající se aktuálních výzev mezinárodního trestního práva a souvisejících témat jako je financování války nebo dilema mír v. spravedlnost. Současný ročník uvedl svým shrnutím událostí minulého roku William Schabas.

Samotný titul konference – Svět v krizi (*The World in Crisis*) dává tušit, že předmětem diskuze byla řada příkladů negativního vývoje. I vzhledem k této realitě je však dobré, že IBA (*International Bar Association*), respektive její Výbor pro válečné zločiny (*War Crimes Committee*), letos v únoru konferenci tohoto typu již potřetí v řadě uspořádala (reportáž z minulého roku viz Bulletin 1-2/2016, s. 9).

Události roku 2016

Upřímně řečeno, úvodní slovo profesora Williama Schabase, kterého v oboru mezinárodního práva netřeba představovat, bylo těžko překonatelným vrcholem setkání již na samotném začátku. Schabas na úvod v souvislosti se současnými problémy učinil nelichotivé přirovnání ke třicátým letům dvacátého století. Zdůraznil však rozdíl naší situace od této dekády – dnes máme silnou síť mezinárodních institucí, jejichž účelem je obdobnému negativnímu vývoji předejít. Dle Schabase je sice otázkou, jak budou v tomto smyslu instituce fungovat, tento nástroj však nyní máme.

Kromě toho ovšem také uvedl dva příklady pozitivního vývoje, které se v uplynulém roce udály. Zaprvé se jednalo o soud s Hissène Habré, který po dlouhých přípravách a samotném řízení dospěl k výsledku v podobě rozsudku vůči tomuto bývalému čadskému diktátoru. Druhým příkladem bylo odsouzení Radovana Karadžiće Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii.

Vůči fungování Mezinárodního trestního soudu (MTS) byl Schabas kritický. Podle něj se zaměřuje na „malé ryby“ jako je Lubanga a Al Mahdi, a měl by si troufnout otevřít mnohem významnější případy. Konkrétně Schabas doporučil, aby soud

William Schabas [1]

zahájil vyšetřování amerických vojáků za zločiny v Afghánistánu a izraelských představitelů za stavení osad na okupovaném palestinském území.[1] A to i přesto, že se jedná o politicky velmi citlivé případy. William Schabas uvedl, že MTS nesmí uhýbat spravedlnosti kvůli politice, jelikož právě to by mohlo jeho pověst zničit.

Uprchlická krize

Úvodní panel se zaměřil na uprchlickou krizi a s ní související případy zotročování. Catherine Woollard připomněla, že 90 % vysídlených osob na světě se nachází mimo Evropu. Rovněž se věnovala roli pašeráků a jejich výnosnému byznysu, jelikož vzhledem k nedostatku legálních možností jedna pětina uprchlíků a migrantů na své cestě do Evropy využívá pašerácké služby.

Další příspěvky se zabývaly zotročováním ve smyslu zločinu proti lidskosti, ale spíše v teoretické rovině.

Konferenční sál [2]

Financování války

Tématem druhého diskusního panelu bylo financování války. Marina Lostal se nejdříve věnovala rabování (*looting*) a prodeji historických artefaktů v nacistickém Německu, Iráku i na území kontrolovaném ISIS, a přínosem těchto aktivit pro financování konfliktu. V archeologickém nálezšti Mari v Sýrii ISIS dokonce prodává licence na rabování.

Následná debata směřovala k financování konfliktu z prodeje ropy, avšak k mému překvapení nezazněly konkrétní návrhy, jak by bylo možné tomuto zdroji financování radikálních skupin více zamezit.

Mír v. spravedlnost

Třetí panel se věnoval dilematu mír v. spravedlnost. Jinými slovy, do jaké míry lze při vyjednávání ukončení ozbrojeného konfliktu ustoupit od potrestání pachatelů hromadných porušování lidských práv. Jedním z hlavních řečníků byl Stephen Rapp, bývalý zástupce USA pro případy válečných zločinů a žalobce Zvláštního soudu pro Sierra Leone, který se ve svém příspěvku věnoval roli amnestií při dojednávání mírové dohody v Sierra Leone.

Dále řečníci diskutovali novou mírovou dohodu v Kolumbii, jež zohlednila i postoj žalobkyně MTS, podle

níž plné amnestie za zločiny podle mezinárodního práva udělit nelze. Vážení dosažení míru a zajištění spravedlnosti je úkolem vsutku nezáviděníhodným, nutno však podotknout, že kolumbijská mírová dohoda se v tomto smyslu zatím zdá být úspěšná.

Obyčejové imunity

Závěrečný panel o imunitách v národním a mezinárodním právu zahájil jihoafrický akademik Max Du Plessis, jenž komentoval rozhodnutí Jihoafrické republiky opustit MTS a vnitrostátní diskuzi, zda lze od Římského statutu odstoupit prostřednictvím oznámení vlády, nebo je třeba rozhodnutí parlamentu. Tuto otázku měl v době konference na stole jihoafrický soud.[2]

Následující řečník Andreas O'Shea se věnoval imunitám v obyčejovém mezinárodním právu a vyjádřil názor, že soudánský prezident Omar Al Bashir stále požívá obyčejových imunit, jelikož Súdán není smluvní stranou Římského statutu a Rada bezpečnosti OSN podle něj jeho imunitu implicitně neodebrala.

Jak již bylo zmíněno, konferenci týkající se mezinárodního trestního práva uspořádala IBA v těchto prostorách již třetí rok za sebou. Vzhledem k tomu, že jsem se těchto tří setkání zúčastnil, nemohu se ubránit srovnání, a v tomto smyslu vnímám určitou stagnaci. Rovněž někteří řečníci se tento rok poměrně vzdalovali od tématu svého panelu. Přesto je třeba říci, že v rámci mezinárodního trestního práva se jedná o výjimečné setkání jak s prvotřídními odborníky, tak s návštěvníky, kteří pocházejí z nejrůznějších oblastí daného oboru. Umístění konference v haagském Paláci míru tuto atmosféru již jen vcelku trefně dokresluje.

Poznámky

- [1] Oba jmenované případy úřad žalobce v současnosti hodnotí v rámci tzv. předběžných šetření (*preliminary examinations*).
- [2] Jihoafrický soud v únoru 2017 rozhodl, že vládou podané odstoupení od Římského statutu je neplatné a o případném odstoupení JAR by v budoucnu musel rozhodnout parlament.

Fotografie

- [1] William Schabas, autor: Jan Lhotský.
- [2] Konferenční sál, autor: Jan Lhotský.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Připravili Linda Janků a Jan Lhotský

Nejvyšší komora Zvláštních senátů pro Kambodžu potvrdila trest na doživotí pro Rudé Khmery

Helena Kopecká

V listopadu 2016 potvrdila Nejvyšší komora Zvláštních senátů soudu pro Kambodžu trest na doživotí pro vrcholné představitele kambodžského režimu, jímž byli Nuon Chea a Khieu Samphan. Pozornosti v českých médiích se tomuto rozhodnutí příliš nedostalo, byť oba zmiňovaní jsou zodpovědní za smrt statisíců osob.

Jak vše začalo

První počátky komunistického hnutí v Kambodži jsou úzce spojeny s bojem proti francouzské koloniální nadvládě. V roce 1951 Indočínská komunistická strana, vedená Ho Či Minem, s pobočkami ve Vietnamu, Laosu a Kambodži, uspořádala kongres za účasti Nuon Chea. Během kongresu Vietnamci vedená strana přejmenovala své pobočky a z pobočky v Kambodži se stala Kambodžská lidová revoluční strana (KPRP). Později byla sice strana téměř rozpuštěna, následně však byla obnovena a v 60. letech 20. století se konaly první kongresy strany nově pojmenované Komunistická strana Kampučei (CPK).

Ke vzrůstajícímu vlivu komunistického hnutí došlo počátkem 70. let. V roce 1970 byl tehdejší princ Norodom Sihanouk svržen generálem Lon Nolem, jenž však nebyl v zemi příliš populární díky své proamerické orientaci. Nutno podotknout, že Kambodža byla v té době ze strany USA často bombardována, jelikož se zde během války ve Vietnamu skrývaly vietnamské jednotky. Řada Kambodžanů se proto v tomto těžkém období začala připojovat k Rudým Khmerům.

V následném období let 1975-1979, kdy vládu v zemi převzali Rudí Khmerové, došlo k jednomu z nejhorších porušování lidských práv druhé poloviny dvacátého století. Lidé byli vypuzeni z měst, byli nuceni pracovat v nelidských podmínkách v táborech, řada z nich byla mučena a zhruba dva miliony obyvatel bylo zavražděno.

Nuon Chea během soudního líčení [1]

Odsouzení vrcholných představitelů režimu

Po několikaletých jednáních mezi OSN a kambodžským královstvím byl v roce 2001 schválen zákon zakládající zvláštní senáty pro Kambodžu (dále jen „soud“). O pár let později začal soud reálně fungovat a od té doby bylo odsouzeno několik vrcholných představitelů režimu. V případě 001 stanul před soudem Kang Kek Eav, přezdívaný Duch, ředitel proslulého vězení S-21, za jehož zdi zažili mučení tisíce lidí. V roce 2010 padl v jeho případě odsuzující rozsudek za zločiny proti lidskosti a závažná porušení Ženevských úmluv z roku 1949. Odsouzen byl k 35 letům vězení, přičemž o rok později rozhodla Nejvyšší komora soudu na základě odvolání kancelaře prokurátorů o změně trestu na doživotí.

Případ 002 je oficiálně rozdělen na případy 002/01 a 002/02. V rámci případu 002/01 byl obviněn Nuon

Chea, náměstek předsedy Komunistické strany a předseda Národního shromáždění Demokratické republiky Kampučea, a dále Khieu Samphan, jenž stál v čele tehdejšího státu Kampučea. Obvinění se týkala zločinů proti lidskosti, zejména násilného přesunu obyvatelstva z Phnom Penhu a dalších kambodžských regionů, a popravy vojáků v Toul Po Chrey v roce 1975 (viz také Bulletin 7-8/2014, s. 5-6). Odsuzující rozsudek na doživotí za tyto zločiny padl v roce 2014, přičemž oba odsouzení se odvolali.

Nejvyšší komora soudu nyní v listopadu 2016 jejich odsouzení posvětila. Za zmínku stojí i fakt, že mezi obviněnými v případě 002/01 byli rovněž další vrcholní představitelé režimu Rudých Khmerů, Ieng Sary a Ieng Thirith. Ieng Sary však v průběhu soudního řízení zemřel a Ieng Thirith byla shledána mentálně nezpůsobilou v soudním řízení z důvodu Alzheimerovy choroby. Tyto skutečnosti bohužel poukazují na vysoký věk bývalých představitelů režimu Rudých Khmerů, jenž značně snižuje šanci na to, že si po odsouzení tresty reálně odpokají.

S Nuonem Cheaou a Khieu Samphanem soudní řízení stále pokračuje, a to v případě 002/02. Ten se zaměřuje na genocidu proti muslimské minoritě Cham a vietnamské menšině, nucených sňatků a znásilnění, vnitřních čistek, zacházení s buddhisty a útoků v pracovních a bezpečnostních centrech. Případ 002/02 dosud není uzavřen.

V roce 2015 došlo k dalším oficiálním obviněním v případech 003 a 004, v rámci nichž byli nově obviněni Meas Muth, námořní velitel a voják, a další vlivní představitelé z dob Rudých Khmerů – Ao An, Im Chaem a Yim Tith. Vzhledem k tomu, že se jedná o poměrně nová obvinění, ani tyto případy dosud nebyly uzavřeny a nyní jsou stále ve fázi vyšetřování. Aktuální novinkou je, že v únoru 2017 bylo vyšetřujícími soudci rozhodnuto, že Im Chaem nebude dále stíhána z důvodu nesplnění podmínky osobní jurisdikce, neboť nepatřila k nejvyšším vůdcům režimu.

Nejvyšší komora soudu potvrzuje trest na doživotí

Dne 23. listopadu 2016 potvrdila Nejvyšší komora Zvláštních senátů soudu pro Kambodžu trest doživotí pro vrcholné představitele kambodžského režimu v případě 002/01, tedy pro Nuon Cheu and Khieu Samphana. Potvrzeno bylo jejich odsouzení za zločiny proti lidskosti, konkrétně za „vraždy,

pronásledování z politických důvodů a jiné nelidské činy,“ související s násilným přesunem obyvatelstva z Phnom Penhu v roce 1975. Pokud však jde o zločin „vyhlazování“ v souvislosti s tímto vystěhováním, Nejvyšší komora soudu shledala, že v tomto případě nebyl dostatek důkazů, aby dosáhly intenzity trestního standardu nade vší pochybnost.

Pokud jde o zločiny proti lidskosti v souvislosti s násilným přesunem obyvatel z jiných regionů Kambodže v letech 1975 až 1977 (vystěhování v rámci tzv. druhé fáze), potvrzeny byly jiné nelidské činy a Nejvyšší komora soudu přidala navíc odsouzení za vraždy. V souvislosti s vystěhováním obyvatelstva v této druhé fázi však Nejvyšší komora dospěla opět k závěru, že nebyl nalezen dostatek důkazů na odsouzení za zločin „pronásledování z politických důvodů“ a za zločin „vyhlazování.“

Nejvyšší komora soudu dále sice potvrdila, že v dubnu 1975 bylo popraveno nejméně 250 vojáků Lon Nola v Tuol Po Chrey a došlo zde pravděpodobně ke spáchání zločinů proti lidskosti, nicméně důkazy, které o tom byly předloženy, nebyly shledány

Khieu Samphan shledán vinným [2]

Buddhističtí mniši se účastnili slyšení s obviněnými [3]

dostatečnými. Přesněji řečeno, nebylo podloženo, že existovala strategie na vyvraždění všech vojáků generála Lon Nola. Z tohoto důvodu Nejvyšší komora soudu zrušila odsouzení Nuon Chea a Khieu Samphana v bodu „vyhlazování, vraždy a pronásledování z politických důvodů“ v Tuol Po Chrey.

I přes některá pochybení v závěrech prvoinstanční komory Nejvyšší komora soudu dospěla k závěru, že odsouzení Nuon Chea a Khieu Samphana na doživotí je vzhledem k jejich významné roli v páchání zločinů proti lidskosti a ke všem okolnostem přiměřené. Rodiny obětí krutovlády Rudých Khmerů se tak konečně dočkaly zadostiučinění, neboť případ 002/01 byl nyní definitivně uzavřen.

Zdroje

Supreme Court Chamber quashes part of the convictions, affirms life imprisonment for Nuon Chea and Khieu Samphan in Case 002/01, ze dne 23. listopadu 2016 (<https://www.eccc.gov.kh/en/articles/>

supreme-court-chamber-quashes-part-convictions-affirms-life-imprisonment-nuon-chea-and-khie).

Odvolací rozsudek v případě 002/01 - Khieu Samphan a Nuon Chea, ze dne 23. listopadu 2016 (https://www.eccc.gov.kh/sites/default/files/documents/courtdoc/2016-12-15%2010:27/161202%20Case%20002%2001%20Appeal%20Judgement_EN_web%20version.pdf).

Rozsudek v případě 002/01 - Khieu Samphan a Nuon Chea, ze dne 07. srpna 2014 (https://eccc.gov.kh/sites/default/files/documents/court-doc/2014-08-07%2017:04/E313_Trial%20Chamber%20Judgement%20Case%20002_01_ENG.pdf).

Fotografie

- [1] Nuon Chea během soudního líčení, autor: ECCC Handout/Nhet Sok Heng, CC BY-SA 2.0.
- [2] Khieu Sampha shledán vinným, autor: Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, CC BY 2.0.
- [3] Buddhističtí mniši se účastnili slyšení s obviněnými, autor: Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia, CC BY 2.0.

Kosovský tribunál v Haagu: menovanie sudcov pre nováčka medzinárodnej trestnej justície

Katarína Hukelová

Po roku a pol od schválenia vzniku Kosovského tribunálu parlamentom v Prištine má tribunál 19 medzinárodných sudcov. Predpokladá sa, že tribunál bude plne funkčný v prvej polovici roka 2017. Jedným z „devätnástky“ je aj sudca Vladimír Mikula z Českej republiky.

Kosovský tribunál (*Kosovo Specialist Chambers and Specialist Prosecutor's Office*) vznikol ako odpoveď na zločiny spáchané počas tzv. kosovského konfliktu v rokoch 1998 až 1999, kedy prišlo k výraznej eskalácii snahy Kosova o nezávislosť od Srbska. V roku 2011 bola zverejnená správa spravodajcu Rady Európy Dicka Martyho, podľa ktorej práve počas „kosovského konfliktu“ prišlo k páchaniu zločinov na civilnom obyvateľstve ako je mučenie, únosy a nedovolené odoberanie ľudských orgánov, ktorých sa dopúšťali príslušníci Kosovskej oslobodeneckej armády (*Kosovo Liberation Army, KLA*).

Ná základe tejto správy bola následne vytvorená Špeciálna vyšetrovacia jednotka Európskej únie (*EU's Special Investigative Task Force*), ktorá v júli 2015 zverejnila správu na základe svojho 3-ročného vyšetrovania informácií uvedených v správe Dicka Martyho, pričom prišlo k potvrdeniu informácií uvedených v Martyho správe. Vyšetrovanie preukázalo, že príslušníci KLA sa počas ozbrojeného konfliktu so Srbskom a po ňom dopúšťali vražd, únosov, nezákonného väznenia a perzekúcie srbského, rómskeho a albánskeho obyvateľstva na území Kosova.

Kosovský tribunál

Odpoveďou na zistenia Dicka Martyho a Špeciálnej vyšetrovacej jednotky EÚ zo strany medzinárodného spoločenstva bola snaha o zriadenie špeciálneho tribunálu pre Kosovo, ktorý by vyšetroval zločiny spáchané počas „kosovského konfliktu“ a stíhal a potrestal ich páchatelov.

Napriek tlaku zo strany medzinárodného spoločenstva kosovský parlament v júli 2015 neodhlasoval zriadenie takéhoto tribunálu. Až opakované hlaso-

Předsedající soudkyně Ekaterina Trendafilova [1]

vanie poslancov parlamentu o mesiac neskôr, v auguste 2015, viedlo k prijatiu článku 162 do ústavy Kosova, čím prišlo k schváleniu zriadenia tribunálu pre Kosovo.

Kosovský tribunál, ktorého sídlom je holandský Haag, je nezávislý od súdnej moci Kosova, avšak je súčasťou kosovského súdneho systému. Tribunál presne kopíruje súdne inštalácie kosovskej súdnej sústavy a jeho súčasťou sú prvostupňové senáty a odvolacie senáty, senát najvyššieho súdu ako aj senát ústavného súdu. Aplikovať má kosovské právo, medzinárodné obyčajové právo a medzinárodné právo ochrany ľudských práv. Jurisdikcia súdu sa vzťahuje na zločiny proti ľudskosti, vojnové zločiny a nezákonné odoberanie ľudských orgánov spáchané od 1. januára 1998 do 31. decembra 2000 na území Kosova a Albánska, keďže mnoho osôb bolo väznených KLA v táboroch na území severného Albánska.

Samotný tribunál je v Kosove vnímaný negatívne, dokonca ako urážka voči KLA a kosovskému boju za slobodu voči srbskému autoritárskemu režimu.

Budova kosovského tribunálu v Haagu [2]

Súčasný kosovský prezident Hashim Thaci, bývalý politický vodca KLA a bývalý kosovský minister zahraničných vecí však verejne vyhlasuje, že existenciu tribunálu podporuje. Zo správy Dicka Martyho ako aj z vyšetrovania zo strany Špeciálnej vyšetrovacej jednotky EÚ vyplývajú závažné obvinenia zo spáchania zločinov na civilnom obyvateľstve práve Thacim.

Menovanie 19 sudcov

Začiatkom februára tohto roku bolo vymenovaných 19 medzinárodných sudcov tribunálu, medzi ktorými je aj Vladimír Mikula z Českej republiky. Žiaden zo sudcov nepochádza z Kosova. Jediným stálym sudcom tribunálu, zvoleným na 4-ročné obdobie, je jeho prezidentka, sudkyňa Ekaterina Trendafilova z Bulharska, ktorá v rokoch 2006 až 2015 bola sudkyňou Medzinárodného trestného súdu. Ostatní sudcovia sú zaradení do zoznamu sudcov tribunálu, pričom budú zo zoznamu „vyberaní“ podľa potrieb tribunálu. Sudcovia budú rozhodovať ako samo-sudcovia ako aj v senátoch. Ich prvou úlohou bude prijať procesný poriadok tribunálu a pravidlá dokazovania (*Rules of Procedure and Evidence*) a po ich schválení a účinnosti by mal byť kosovský tribunál plne funkčný.

Misia kosovského tribunálu určite nebude jednoduchá, v mnohom však mal možnosť čerpať zo skúseností svojich predchodcov, a to napr. Medzi-

narodného tribunálu pre bývalú Juhosláviu alebo Medzinárodného trestného súdu.

Zdroje

- Kosovo Specialist Chambers and Specialist Prosecutor's Office web page (<https://www.scp-ks.org/en>).
- Muharremi, R.: The Kosovo Specialist Chambers and Specialist Prosecutor's Office, American Society of International Law, Volume:20, Issue:11, 26 máj 2016 (<https://www.asil.org/insights/volume/20/issue/11/kosovo-specialist-chambers-and-specialist-prosecutors-office>).
- Ristic, M.: Kosovo Special Court Appoints First President, Balkan Transitional Justice, 14. december 2016 (<http://www.balkaninsight.com/en/article/kosovo-special-court-appoints-first-president-12-14-2016>).
- Ristic, M.: EU Appoints 19 Judges for New Kosovo Court, Balkan Transitional Justice, 7. február 2017 (<http://www.balkaninsight.com/en/article/eu-appoints-19-judges-for-the-new-kosovo-court-02-07-2017>).

Fotografie

- [1] Predsedajúci sudkyňa Ekaterina Trendafilova, autor: Coalition for the ICC, 12. jún 2013, www.flickr.com, Creative Commons, CC-BY-NC-ND 2.0.
- [2] Budova kosovského tribunálu v Haagu, autor: Roel Wijnants, 1. August 2012, www.flickr.com, Creative Commons, CC BY-NC 2.0.

Ve kterých zemích zvažuje Mezinárodní trestní soud zahájit nová vyšetřování?

Klára Jančušková

V listopadu zveřejnila žalobkyně výroční zprávu za období v rozmezí od 1. listopadu 2015 do 30. září 2016, ve které zhodnocuje činnost svého úřadu zaměřenou na tzv. předběžná šetření. Jedná se o případy, ve kterých žalobkyně zvažuje zahájit vyšetřování. Během tohoto období byla zahájena dvě nová předběžná šetření. Celkem probíhají předběžná šetření v deseti zemích a jedna situace se posuzuje opětovně.

Co jsou předběžná šetření?

Vyšetřování u Mezinárodního trestního soudu (MTS) lze zahájit třemi způsoby, a to návrhem smluvní strany Římského statutu čili konkrétního státu, dále postoupením Radou bezpečnosti OSN, anebo žalobkyní z vlastní iniciativy. Úřad žalobkyně je odpovědný za zhodnocení situace a zjištění, zda je případ natolik závažný, aby se jím MTS zabýval. V odůvodněných případech prověřuje žalobkyně situaci v zemi prostřednictvím tzv. předběžného šetření (*preliminary examinations*). Metoda je prováděna v souladu s čl. 53 Římského statutu a zahrnuje posouzení jurisdikce, přípustnosti a zájmu spravedlnosti. Touto cestou má být zjištěno, zda je třeba zahájit nové vyšetřování.

Proces zjišťování se skládá ze čtyř fází. V první fázi se na základě hodnocení informací a jejich závažnosti vyloučí případy, které zjevně nespadají do jurisdikce soudu. U událostí, které vyloučeny nejsou, se ve druhé fázi úřad žalobkyně zabývá jurisdikcí jako takovou, včetně věcné jurisdikce. Probíhá hodnocení faktů a právní posouzení spáchaných zločinů, které jsou obsaženy v Římském statutu. Třetí fáze spočívá ve zkoumání přípustnosti, a to s ohledem na princip komplementarity a rovněž na závažnost spáchaných zločinů. Čtvrtá fáze pak posuzuje tzv. zájem spravedlnosti.

Ve druhé fázi, čili ve fázi zkoumání jurisdikce, se nachází šest situací. Ve fázi třetí, při které dochází ke zkoumání přípustnosti, se nachází čtyři situace. Jedna situace se posuzuje opětovně.

Prezident Burundi Pierre Nkurunziza [1]

Situace v opětovném posouzení

Znovu se posuzuje událost ohledně registrovaných plavidel Komor, Řecka a Kambodži, kde došlo k izraelskému zásahu na loď mířící do pásma Gazy. Na palubě zemřelo devět členů posádky. Podle žalobkyně nebyly spáchané činy natolik závažné, aby byla splněna kritéria přípustnosti. Na konci ledna roku 2015 podali zástupci Komor žádost o přezkum rozhodnutí žalobkyně. V červenci téhož roku pak odvolací senát rozhodnutí zrušil a nařídil nové projednání věci. Úřad v současné době dokončuje přezkum informací k vydání konečného rozhodnutí.

Státy v rámci druhé fáze předběžného šetření

Ve fázi hodnocení věcné jurisdikce se nacházejí situace v Burundi, Gabonské republice, Iráku v souvislosti se Spojeným královstvím, Palestině a Ukrajině.

Mezinárodní trestní soud v Haagu [2]

Ohledně situace v Burundi je zahájeno předběžné šetření od dubna roku 2015. V zemi panují nepokoje spojené s kandidováním prezidenta Pierra Nkurunziza na již třetí volební období. Protesty byly vedeny ze stran opozice, občanských organizací i jednotlivých občanů. Po neúspěšném pokusu o puč se situace vyhrotila a do dění přistupuje i armáda. OSN došla ke zjištění, že dochází k hrubému porušování lidských práv ze strany státních činitelů a na ně napojených osob. Zároveň nevylučuje možnost, že některé případy spadají do kategorie zločinů proti lidskosti. Úřad žalobkyně nadále pokračuje v důkladném věcném a právním posouzení všech dostupných informací za účelem zjištění, zda je dána dostatečná domněnka k tomu, že došlo ke spáchání zločinů proti lidskosti. Situace zůstává v předběžném šetření žalobkyně i přes nedávné odstoupení Burundi od Římského statutu.

Gabonská republika je druhý případ, o kterém bylo nově zahájeno předběžné šetření v uplynulém roce. Tamní konflikt se týká výsledků prezidentských voleb, jejichž nesrovnalosti odstartovaly demonstrace a násilné střety mezi stoupenci opozice a bezpečnostními složkami. V rámci předběžného šetření se posuzují a hodnotí informace o údajných zločinech proti lidskosti a dalších formách násilí. Úřad žalobkyně tak nadále pokračuje ve shromažďování a zaznamenávání informací od vlády a zúčastněných stran, aby došel ke zjištění, zda se mohou údajné spáchané trestné činy považovat za zločiny proti lidskosti.

Ozbrojený konflikt mezi Irákem a Spojeným královstvím z roku 2003 se do předběžného šetření žalobkyně dostal v květnu roku 2014. Údajné zločiny měly být spáchány na území Iráku v období

mezi léty 2003 až 2009 britskými pracovníky ve vojenských zařízeních a dalších místech. Jednalo se především o špatné zacházení se zadrženými a svévolné zabíjení. Úřad žalobkyně je momentálně ve fázi uzavírání komplexního procesu faktického a právního posouzení, zda existuje dostatečná domněnka k tomu, aby se spáchané zločiny daly zařadit do jurisdikce soudu.

Konflikt mezi Palestinou a Izraelem patří mezi jeden z nejproblematictějších konfliktů vůbec. Případné zločiny podle Římského statutu by mohly být identifikovány v událostech, které se týkají konfliktu v Gaze mezi červencem a srpnem 2014, dále v izraelské výstavbě osad na Západním břehu a rovněž v související eskalaci násilí. Žalobkyně nadále pokračuje v důkladném právním posouzení a hodnocení informací o trestných činech spáchaných na území Gazy, Západního břehu a Východního Jeruzaléma. Zároveň se zaměří i na potenciální příslušná vnitrostátní řízení.

Ukrajinskou krizi odstartovalo nepodepsání asociací dohody s EU tehdejší vládou. Reakcí na situaci byly rozsáhlé demonstrace a odpor proti režimu a prezidentu Janukovyčovi. Docházelo k nárůstu masových střetů protestujících s ozbrojenými složkami. Následkem toho bylo vydání zákonů omezujících svobody projevu, shromažďování a sdružování. Dne 18. února 2014 pak vláda nařídila „vyčištění“ náměstí od demonstrantů, které si vyžádalo desítky mrtvých a zraněných. Taktéž odtržení Krymu od Ukrajiny a následné připojení k Ruské federaci vyvolalo vlnu násilí. V rámci uplatňování ruského práva docházelo k zastrahování a obtěžování obyvatel v krymské oblasti. Nejméně deset lidí se pohřešuje, rovněž jsou známy případy únosů a zabíjení krymských aktivistů. Výjimkou není ani špatné zacházení, vězení, škrcení a sexuální násilí.

Souběžně probíhaly protesty i v jiných částech Ukrajiny, zejména na východě. Zde se protivládní demonstranti zmocnili vládní budovy. Situace se zhoršila po vyhlášení operace proti teroru ukrajinskou vládou. V souvislosti se situací na východě bylo zabito v období od dubna 2014 do června 2016 až dva tisíce civilistů, převážně vlivem bombardování obydlených oblastí. Žalobkyně nadále provádí důkladné právní posouzení a hodnocení informací získaných v souvislosti s konfliktem. Účelem je zjistit, zda existuje dostatečný důvod zabývat se danými trestnými činy a zjištění, zda se skutečně jedná o mezinárodní ozbrojený konflikt.

Státy ve třetí fázi předběžného šetření

Situace ve fázi zkoumání příslušnosti se týká Afghánistánu, Kolumbie, Guiney a Nigerie.

Ozbrojený konflikt mezi afgánskou vládou podporovanou ISAF (Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly) a americkými silami na jedné straně a nestátními ozbrojenými silami, především Talibanu, na straně druhé, je sledován žalobkyní od roku 2007. V druhé fázi šetření byla shledána dostatečná domněnka, že došlo ke spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, např. v podobě mučení a špatného zacházení. V rámci hodnocení přípustnosti žalobkyně usoudila, že události splňují podmínky vážnosti a komplementarity. Žalobkyně taktéž uvádí, že zahájení vyšetřování splňuje i zájmy spravedlnosti.

Padesátiletá válka v Kolumbii, kde proti sobě bojovaly vládní síly a povstalecké skupiny zejména FARC a ELN, má podle názoru žalobkyně za následek řadu zločinů proti lidskosti. Své stanovisko uveřejnila ve výroční zprávě z roku 2012. V rámci hodnocení přípustnosti bude žalobkyně nadále spolupracovat s kolumbijskými úřady a sledovat situaci po uzavření mírové dohody.

Žalobkyně sleduje i události v africké zemi Guinea, které jsou způsobené vojenským převratem a především násilným potlačením opozičního shromáždění bezpečnostními silami, ke kterému došlo v den nezávislosti ve městě Conakry. Podle žalobkyně došlo k rozsáhlému a systematickému útoku zaměřenému na civilisty. Byla tedy shledána dostatečná domněnka považovat tyto činy za zločiny proti lidskosti. V rámci hodnocení přípustnosti sleduje nadále žalobkyně probíhající národní vyšetřování osob, které jsou za události nejvíce zodpovědné. Ve své zprávě uvádí, že již bylo obžalováno 14 jedinců včetně bývalé hlavy státu Moussa Dadis Camara a proběhlo slyšení více než 400 obětí.

Situaci v Nigerii sleduje žalobkyně od roku 2010. Tamní konflikt mezi několika násilnými skupinami včetně islamistické organizace Boko Haram má na svědomí několik násilných činů, které žalobkyně v předběžném šetření shledala jako zločiny proti lidskosti. Úřad žalobkyně vydal v listopadu roku 2015 aktualizované závěry ze zasedání, ze kterého vzešla identifikace osmi možných případů zahrnující spáchání zločinů proti lidskosti a válečných zločinů na základě čl. 7 a 8 Římského statutu. Šest

Členové radikální skupiny Taliban [3]

případů se připisuje jednání organizace Boko Haram a dva případy nigerijským bezpečnostním silám. Žalobkyně nadále sleduje a analyzuje jakákoliv nová obvinění z trestných činů a posouzení přípustnosti těchto osmi potenciálních případů. Dále se předpokládá spolupráce ze strany nigerijských úřadů při vedení vnitrostátního stíhání pachatelů.

Zdroje

- [1] Report on Preliminary Examination Activities 2016, ICC, 14. listopad 2016, (https://www.icc-cpi.int/iccdocs/otp/161114-otp-rep-PE_ENG.pdf).
- [2] Policy Paper on Preliminary Examinations, 25. listopad 2013, (<https://www.icc-cpi.int/itemsDocuments/OTP%20Preliminary%20Examinations/OTP%20-%20Policy%20Paper%20Preliminary%20Examinations%20202013.pdf>).
- [3] Conflict in Ukraine, Council on foreign relation, (<http://www.cfr.org/global/global-conflict-tracker/p32137#!/conflict/conflict-in-ukraine>).

Fotografie

- [1] Prezident Burundi Pierre Nkurunziza, 4. Červen 2008, www.flickr.com, Creative Commons, CC BY-NC-SA 2.0.
- [2] Mezinárodní trestní soud v Haagu, autor: Rick Bajornas, 19. Duben 2016, www.flickr.com, Creative Commons, CC BY-NC-ND 2.0.
- [3] Členové radikální skupiny Taliban, 23. Duben 2010, www.flickr.com, Creative Commons, CC BY 2.0.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Připravili Hubert Smekal a Martina Grochová

Evropský soud pro lidská práva rozhodl – muslimské dívky se musí účastnit smíšených hodin plavání

Kateřina Šimonová

Již na samém počátku tohoto roku nám Evropský soud pro lidská práva přinesl další z velice zajímavých a v dnešní Evropě společensky poměrně kontroverzních rozsudků. Ve věci *Osmanoglu a Kocabas proti Švýcarsku* nebylo porušeno právo na svobodu náboženského vyznání, když Švýcarsko odmítlo udělit výjimku dvěma muslimským dívkám, které se nechtěly účastnit smíšených lekcí plavání.

Stěžovatelé jsou rodiči dvou dívek, kteří mají švýcarské i turecké státní občanství, a všichni společně žijí ve Švýcarsku. Hlavním důvodem celého sporu byl nesouhlas stěžovatelů s tím, aby se jejich dcery účastnily povinných smíšených hodin plavání, které byly součástí školních osnov. Jejich víra jim údajně nedovoluje, aby umožnili dcerám na tyto hodiny docházet.

Škola však dívkám odmítla udělit výjimku a upozornila rodiče, že dcery jsou povinny se těchto hodin účastnit. Přestože byli stěžovatelé upozorněni, že jim může být za takové jednání uložena pokuta, stěžovatelé nadále své dcery na povinné školní lekce plavání neposílali. Proti následné pokutě za neplnění rodičovské povinnosti se dvakrát neúspěšně odvolali a následně podali stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva (dále jen ESLP nebo Soud).

Integrace vs. náboženská svoboda

S odvoláním na článek 9 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen Úmluva) chránící svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, pan *Osmanoglu* a paní *Kocabas* uvedli, že povinnost posílat dcery na smíšené lekce plavání je v rozporu s jejich náboženským přesvědčením.

Soud v úvodu konstatoval, že zamítnutí výjimky, díky které by se nezletilé dcery nemusely účastnit

Chlapec v dětském bazénu [1]

smíšených lekcí plavání, představuje zásah do práva na náboženskou svobodu. Jedná se ovšem o zásah, který je stanoven zákonem a sleduje legitimní cíl (ochranu žáků cizího původu před jakoukoliv formou sociálního vyloučení). Kromě toho Soud dále zdůraznil, že škola hrála velice důležitou a specifickou roli v procesu sociální integrace dětí, zejména pokud šlo o děti cizího původu.

Senát Soudu v této věci shledal, že zájem dětí na jejich úplném vzdělání, které jim usnadňuje úspěšnou sociální integraci v souladu s místními zvyky a mravy, má přednost před přáním rodičů, aby jejich dcery byly vyňaty ze smíšených plaveckých lekcí. V zájmu dětí navíc nebylo pouze to, aby se naučily správně plavat, ale především aby se účastnily této aktivity spolu s ostatními žáky, bez jakýchkoliv výjimek z důvodu původu dětí nebo náboženského či filozofického přesvědčení rodičů. Soud také ve svém odůvodnění poznamenal, že úřady nabídly stěžovatelům velmi flexibilní opatření, aby byl co nejvíce snížen negativní dopad ve vztahu k náboženskému

Děti u bazénu základní školy [2]

přesvědčení rodičů, např. jim bylo umožněno, aby jejich dcery nosily na tyto povinné hodiny burkiny.

V důsledku toho Soud shledal, že upřednostněním povinnosti dětí plnit školní osnovy, a tím i upřednostněním jejich úspěšné integrace nad soukromým zájmem rodičů ve smyslu získání výjimky ze smíšených plaveckých hodin pro dcery z náboženských důvodů, vnitrostátní orgány nepřekročily svůj poměrně značný prostor pro uvážení.

Svoboda náboženského vyznání a judikatura ESLP

Kam až sahá náboženská svoboda každého z nás? Kde je ona hranice, kdy může být omezena? Lze takovou hranici vůbec identifikovat?

Nejen v aktuálně zmíněném případě, ale i v řadě jiných věcí se těmito, ale i jinými otázkami týkajícími se náboženské svobody, musel zabývat Evropský soud pro lidská práva. Hledání odpovědí nebylo pro Soud nikdy jednoduché. V dnešní Evropě, která se na jednu stranu stává kontinentem multikulturálním a různorodým, na druhou stranu jsme však svědky narůstajícího nacionalismu, rasismu a xeno-

fobie v kruzích společenských i politických, je možná více než kdy jindy těžké tyto otázky zodpovědět a vyvážit jednotlivé společenské a politické zájmy, tendence a tlaky společně s ochranou svobody každého jednotlivce.

Judikatura ESLP ve vztahu k článku 9 Úmluvy není zajisté tak rozsáhlá, jak je tomu například u práva na spravedlivé řízení zakotveném v článku 6 Úmluvy. Můžeme zde nicméně nalézt řadu nejen velice zajímavých rozhodnutí, ale i situací, které nám samy o sobě ukazují onen velice tenký led, po kterém v případě rozhodování o porušení či neporušení náboženských svobod kráčíme.

Velká část těchto rozsudků se týká především samotného práva svobodně projevovat náboženství. Tradičně se totiž náboženská svoboda dělí na dvě složky – první z nich je svoboda mít své vnitřní přesvědčení, tzv. *forum internum*. Druhou složkou je svoboda projevit přesvědčení navenek, tzv. *forum externum*. Aspektem vnitřní složky náboženské svobody je i právo být bez náboženského přesvědčení. K oblasti vnitřního přesvědčení se pak váže právo na změnu náboženského vyznání. Typickými projevy náboženské svobody jsou například konání

bohoslužeb a náboženských shromáždění, výuka náboženství, slavení svátků či dodržování tradic a náboženských ceremoniálů.

Pokud jde o právo mít vnitřní náboženské přesvědčení, to musí být chráněno bezpodmínečně a je zásadně neomezitelné, tj. je absolutní povahy. Projev náboženského vyznání a přesvědčení navenek však může podléhat jistým omezením, která musí být stanovena zákonem a která jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného pořádku, zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod druhých, tak jak to mimo jiné uvádí článek 9 Úmluvy. Právě i proto jsou projevy náboženského přesvědčení navenek mnohem častěji předmětem sporů.

ESLP tak v minulosti rozhodoval například o stavbě minaretů (*Ouardiri proti Švýcarsku, Association Ligue des Musulmans de Suisse a ostatní proti Švýcarsku* – rozhodnuto o nepřijatelnosti stížností), povinnosti uvést své náboženské vyznání na dokladu totožnosti (*Sinan Işık proti Turecku* – shledáno porušení čl. 9 Úmluvy), o přísaze na Bibli v trestním řízení (*Dimitras and Others proti Řecku* – shledáno porušení čl. 9 Úmluvy), o vyobrazení náboženských symbolů ve školních třídách (*Lautsi a ostatní proti Itálii* – nebylo shledáno porušení práva na vzdělání, ani svobody vyznání), ohledně povinnosti nechat se vyfotografovat bez jakékoliv pokrývky hlavy pro účely vystavení řidičského průkazu (*Mann Singh proti Francii* – rozhodnuto o nepřijatelnosti stížností), o nošení náboženských symbolů či oblečení v prostorách škol, a to jak učiteli, tak žáky (*Dahlab proti Švýcarsku, Aktas proti Francii, Bayrak proti Francii, Gamaleddyn proti Francii, Ghazal proti Francii, J. Singh proti Francii, Kurtulmuş proti Turecku* – všechny tyto stížnosti byly shledány nepřijatelnými), nebo o nošení náboženských symbolů či oblečení tentokrát nikoliv v prostředí školním, ale pracovním (*Eweida a Chaplin proti Spojenému království* – shledáno porušení čl. 9 Úmluvy, *Ebrahimian proti Francii* – Soud neshledal namítané porušení čl. 8 Úmluvy) a tak dále.

Z judikatury ESLP můžeme vyčíst, že i samotný Soud se do jisté míry obává stanovit jasné hranice v problematice náboženských svobod a ponechává členským státům široký prostor pro uvážení. I přesto a možná právě proto by členské státy měly o to více zvažovat daná opatření potenciálně zasahující do náboženské svobody jednotlivců a snažit se na-

lézt rovnováhu mezi veřejným zájmem (či společenským tlakem) a zájmy jednotlivců.

Zdroje

- Human Rights Without Frontiers (2017). Switzerland/ European court: The European Court rejects the exemption of Muslim girls from compulsory mixed swimming lessons. 11. 1. 2017 (<http://hrwf.eu/switzerlandeuropean-court-the-european-court-rejects-the-exemption-of-muslim-girls-from-compulsory-mixed-swimming-lessons/>).
- Council of Europe/ECHR (2015). Guide to Article 9: freedom of thought, conscience and religion. 1. 9. 2015 (http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_9_ENG.pdf).
- Council of Europe/ECHR (2013). Overview of the Court's case-law on freedom of religion. 31. 10. 2013 (http://www.echr.coe.int/documents/research_report_religion_eng.pdf).
- European Court of Human Rights (2017). Factsheet - Freedom of religion. 11. 1. 2017 (http://echr.coe.int/Documents/FS_Freedom_religion_ENG.pdf).
- European Court of Human Rights (2016). Factsheet – Religious symbols and clothing. 1. 5. 2016 (http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Religious_Symbols_ENG.pdf).

Fotografie

- [1] Chlapec v dětském bazénu, Foto: Flickr.com user "brokenchopstick", CC-BY-2.0.
- [2] Děti u bazénu základní školy, Foto: Dtaylor Shaut, Wikimedia Commons, CC-BY-SA-3.0.
- [2] Chlapec při výuce plavání, Foto: North Charleston, CC BY-SA 2.0.

Chlapec při výuce plavání [3]

Evropská komise nemůže bez odůvodnění zamítnout evropskou občanskou iniciativu

Helena Bončková

Rozhodnutí, která by objasňovala právní rámec pro vznik evropské občanské iniciativy, dosud není mnoho, proto by neměl zapadnout únorový rozsudek Tribunálu. Ten vůbec poprvé zrušil rozhodnutí Evropské komise, kterým byla odmítnuta registrace návrhu evropské občanské iniciativy. Podle Tribunálu Komise porušila povinnost řádně odůvodnit své rozhodnutí.

Evropská občanská iniciativa na ochranu menšin

Evropská občanská iniciativa je institutem, který se v unijním právu teprve zabydluje. Předpoklad pro její existenci vytvořila Lisabonská smlouva[1] a konkrétní pravidla a postupy upravuje nařízení z roku 2011.[2] Prostřednictvím evropské občanské iniciativy mohou občané EU vyzvat Evropskou komisi, které přísluší iniciovat unijní legislativu, aby v některé z oblastí spadajících do jejích pravomocí předložila návrh právního aktu. K iniciativě se musí připojit nejméně jeden milion občanů EU pocházejících alespoň z jedné čtvrtiny všech členských států (tj. při stávajícím počtu členů nejméně ze sedmi různých států EU).

Proces vzniku evropské občanské iniciativy je zahájen registrací návrhu iniciativy u Evropské komise. Návrh iniciativy nelze registrovat (tj. organizátoři nemohou zahájit sběr podpisů), pokud je jejím předmětem aktivita, která zjevně nespadá do pravomocí, jež by Komisi umožňovaly předložit návrh právního předpisu.

Obsahem iniciativy s názvem *Minority Safepack*, za níž stojí Federální unie evropských menšin, je přijetí souboru legislativních aktů ke zvýšení ochrany příslušníků národnostních a jazykových menšin a k posílení kulturní a jazykové rozmanitosti. Tyto akty mají obsahovat opatření týkající se regionálních a menšinových jazyků, vzdělávání a kultury, regionální politiky, zapojení občanů, rovnosti, mediálního obsahu, jakož i státní podpory poskytované regionálními orgány.

Pro Minority Safepack je klíčová rozmanitost [1]

Rozhodnutím ze září 2013 Evropská komise odmítla registrovat návrh této evropské občanské iniciativy s tím, že zjevně nespadá do pravomocí, které Komisi umožňují předložit návrh právního aktu Unie pro účely provedení Smluv.

Řízení před lucemburským Tribunálem

Zástupci iniciativy Minority Safepack, kterou v řízení před Tribunálem podporovalo Maďarsko, argumentovali mj. tím, že Komise nezdůvodnila, které z jedenácti navržených právních aktů nespadají do její pravomoci. Komise, podporovaná Slovenskem a Rumunskem, se naopak v řízení hájila tím, že rozhodnutí obsahovalo hlavní důvody zamítnutí registrace, pokud jde o předmět navrhované iniciativy tak, jak byl formulován v textu návrhu. Podle

MINORITY SAFEPAK INITIATIVE

YOU ARE NOT ALONE. ONE MILLION
SIGNATURES FOR DIVERSITY IN EUROPE

Logo Minority SafePack Initiative [2]

Komise vysvětlivky v příloze navrhované iniciativy mají pouze orientační a informativní hodnotu a nemohou předmět iniciativy rozšiřovat nebo zužovat.

Tribunál, v jehož tříčlenném senátu zasedala i česká soudkyně Irena Pelikánová, se s argumentací Komise neztotožnil.[3] Podle názoru Tribunálu skutečnost, že v projednávaném případě navrhovaná evropská občanská iniciativa nebyla zaregistrována, může ovlivnit samotnou účinnost práva občanů předložit občanskou iniciativu. Občan, který předloží návrh iniciativy, musí být schopen porozumět důvodům, proč jeho návrh nebyl Komisí zaregistrován. Ačkoliv Komisi přísluší návrh iniciativy posoudit, musí přitom upřesnit jednotlivé důvody zamítavého rozhodnutí.

Této povinnosti Evropská komise nedostala, neboť neuvedla, která z opatření uvedených v příloze navrhované iniciativy nespádají do jejích pravomocí. Tribunál proto rozhodnutí Komise pro tento nedostatek zrušil. Považoval přitom za nadbytečné zabývat se další vznesenou otázkou, konkrétně argumentem Komise, podle které je možno zamítnout registraci evropské občanské iniciativy již proto, že toliko část návrhu nespádá do jejích pravomocí.

Jakkoliv je tedy rozsudek Tribunálu vítaným příspěvkem k dosud sporné judikatuře objasňující právní základ pro vznik evropské občanské iniciativy, lze mu vyčíst, že zůstal stát poněkud na půli cesty a organizátorům iniciativ podmínky pro registraci návrhu nadále plně neobjasnil.

Poznámky

- [1] Čl. 11 odst. 4 Smlouvy o Evropské unii
a čl. 24 Smlouvy o fungování Evropské unie.

- [2] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 211/2011 ze dne 16. 2. 2011 o občanské iniciativě.

- [3] Rozsudek Tribunálu (prvního senátu) ze dne 3. 2. 2017, T-646/13, *Bürgerausschuss für die Bürgerinitiative Minority SafePack – one million signatures for diversity in Europe v. Evropská komise*.

Zdroje

Karatzia, Anastasia (2017): European Citizens' Initiative: General Court rules on the Commission's obligation to give reasons for refusing to register proposals. EU Law Analysis. 21. 2. 2017 (<http://eulawanalysis.blogspot.cz/2017/02/european-citizens-initiative-general.html>).

Fotografie

- [1] Pro Minority SafePack je klíčová rozmanitost, autor: Cristina Corti, CC BY-NC-SA 2.0.
[2] Logo Minority SafePack Initiative, Foto: Federal Union of European Nationalities (www.fuen.org).
[3] Ústřední sídlo Evropské komise, autor: Stuart Chalmers, CC BY-NC 2.0

Ústřední sídlo Evropské komise [3]

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Připravili Lukáš Hoder a Josef Kovařík

Nagové – etnická menšina rozdělená plotem

Lucie Janotová

Nagové představují etnickou menšinu žijící na území Myanmaru a Indie. V roce 2015 byla s touto separatistickou skupinou podepsána mírová dohoda. Rozhodnutí myanmarské vlády o výstavbě plotu na myanmarsko-indické hranici přímo v srdci Nagalandu ale hrozí tuto dohodu narušit.

Na začátku ledna tohoto roku ohlásilo myanmarské ministerstvo zahraničí, že plánuje na své hranici s Indií vystavět nové oplocení. Problémem je, že má tato konstrukce, nacházející se deset metrů od demarkační hranice, procházet středem samosprávného území etnické skupiny Nagů (konkrétně oblastí Pangsha) a zasáhnout asi 350 akrů půdy (přibližně 1,4 čtverečních kilometrů).

Indická vláda se od projektu pokusila distancovat, když prohlásila, že se výstavby oplocení neúčastní a ujistila obyvatele, že na indické části hranice k žádné konstrukci nedojde. Podle dostupných informací je ale zřejmé, že se nejedná pouze o myanmarskou iniciativu a Indie má na celé akci také svůj podíl.

Lidé se bouří

Zatímco myanmarská vláda se snaží obyvatele ujistit, že plánované oplocení nijak nenaruší jejich běžný život a cestování (jednalo by se zejména o pravidelné překračování hranice, jelikož rodiny Nagů žijí simultánně na obou jejích stranách), lidé to vidí jinak. Jedna ze skupin Nagů, Khiamniunganové, se obává, že lidé tak přijdou o živobytí a celý návrh označila za snahu o separaci Nagů. Jejich kmenová rada (KTC) napsala indickému premiérovi Nárendru Módímu a myanmarskému prezidentovi Htin Kyawovi s žádostí, aby výstavbu okamžitě ukončili, jelikož Nagové v této otázce nebyli nijak konzultováni.

Východní Nagalandská lidová organizace, Naga Hoho a další politické skupiny rovněž jednomyslně vyjád-

Na myanmarsko-indické hranici hrozí výstavba plotu [1]

řily s probíhající konstrukcí nesouhlas. Naga Hoho prohlásilo, že se jedná o snahu přepsat historii Nagů.

Podobný názor vyjádřila i občanská organizace Nagů sídlící v Myanmaru, když projekt označila za urážku všech příslušníků Naga a přímé porušení práv domorodých obyvatel. Národní socialistická rada Nagalandu ve svých výročích zašla ještě dál a celou konstrukci označila za snahu novodobých koloniálních mocností (Indie a Myanmaru) Nagy rozdělit a permanentně je marginalizovat. Ve svých výročích rovněž zdůraznila, že patriotické cítění je v dané oblasti velmi silné a kdykoliv se může proměnit v nějaký vážnější akt. Kromě toho prohlásila, že není pouze závazkem, ale svatou povinností každého Naga, aby při této příležitosti povstal a hájil práva, která jsou mu vlastní. Jednostranně také odvolala mírovou dohodu z roku 2015.

Důsledky mohou být vážné

Tyto výroky ukazují, že nevole obyvatel vůči plánovanému oplocení je poměrně vážná a neměla by se brát na lehkou váhu. Navíc oficiální důvody pro výstavbu – kontrola nelegálních přeshraničních aktivit mezi oběma zeměmi – se zdá být nedostatečná, jelikož pouhé oplocení tyto aktivity s největší pravděpodobností nezastaví. Místo toho dojde k rozdělení velkého množství etnických komunit, které se již po staletí nachází na území obou států a které pomyslnou hranici nikdy neuznaly. Hrozí rovněž, že dojde i k opětovnému zvýšení separatistických tendencí v oblasti, které byly sníženy podepsáním již zmíněného celonárodního příměří s etnickými skupinami v roce 2015.

Výstavba samotná v konečném důsledku zasáhne 43 vesnic, asi 3000 domácností a okolo 20 000 členů kmenů Naga, Mizo, Manipuri a Arunachali žijících v této příhraniční oblasti.

Tradiční válečný oděv Nagů [2]

Příhraniční kmeny v Indii [3]

Zdroje

- Grünvaldová, Tereza. *Nagové: Zapomenutá menšina Barmy*. 7. února 2017. (<http://www.rozvojovka.cz/clanky/1882-nagove-zapomenuta-mensina-barmy.htm>)
- Mazumdar, Prasanta. NSCN-K opposes India-Myanmar border fencing. *The New Indian Express*. 4. ledna 2017. (<http://www.newindianexpress.com/nation/2017/jan/04/nscn-k-opposes-india-myanmar-border-fencing-1556125.html>)
- Morung Express News. *Myanmar to fence Naga SAZ bordering India*. 10. ledna 2017. (<http://morungexpress.com/myanmar-fence-naga-saz-bordering-india/>)
- President Office. *Myanmar Clarifies Myanmar-India Demarcation Fencing in Naga Self-administered Zone*. 9. ledna 2017. (<http://www.president-office.gov.mm/en/?q=issues%2Fborder-affairs%2Fid-7105>)

Fotografie

- [1] Na myanmarsko-indické hranici hrozí výstavba plotu, autor: Anthony Albright, zdroj: Flickr.com, CC BY-SA 2.0.
- [2] Tradiční válečný oděv Nagů, autor: Angambou, zdroj: Wikimedia Commons, CC-BY-SA-3.0
- [3] Příhraniční kmeny v Indii, autor: Jeroen, zdroj: Wikimedia Commons, CC-BY-SA-3.0-NL

4) Česká republika a lidská práva

Připravili Adam Blisa a Ladislav Vyhnaněk

Pětadvacetileté výročí obnovení ústavního soudnictví v českých zemích

*Michal Oščipovský
a Adam Blisa*

Dne 3. února tomu bylo přesně dvacet pět let, kdy zahájil činnost Ústavní soud ČSFR. Přestože tato instituce zanikla spolu s federací o pouhých pár měsíců později, bylo v jejím rámci vyřízeno přes 1100 návrhů. Je proto namístě ohlédnout se za jeho fungováním, a zabývat se jeho budoucností.

Střední Evropa je považována za kolébku ústavního soudnictví. Přestože se Československá první republika mohla záhy po svém vzniku chlubit světovým prvenstvím ve formálním zakotvení ústavního soudnictví, které vyplývalo ze znění Ústavy z roku 1920,[1] potenciálně dlouholetá tradice byla od roku 1948 (de facto ústavní soudnictví reálně nefungovalo už po roce 1938) do roku 1991 přerušena.

Druhé počátky ústavního soudnictví

Na tuto tradici bylo opět navázáno po pádu železné opony. Poté můžeme opětovně hovořit o „počátku“ ústavního soudnictví, a nyní už nikoliv pouze v Československé federativní republice, resp. České republice, ale také v ostatních zemích tzv. Visegrádské čtyřky, jež tvoří jádro středoevropských zemí: na Slovensku, v Polsku a v Maďarsku.

Po změně režimu po roce 1989 převážilo přesvědčení o nutnosti ústavního přezkumu zákonů a ochrany lidských práv, pokud by stěžovatelé namítali, že byla ze strany státní moci porušena. Ústavním zákonem č. 91/1991 Sb., o Ústavním soudu České a Slovenské Federativní Republiky, tak byla instituce ústavního soudu opět formálně do československého politického systému zavedena.[2]

Poprvé svou činnost federální ústavní soud, který byl tvořen šesti zástupci ze Slovenské a šesti z České republiky, zahájil 3. února 1992, jeho fungování tak nebylo delší než jeden rok. Přesto se jednalo o instituci, která stála na počátku obnovení na dlouhá desetiletí přerušené tradice ústavního soudnictví

Spravedlnost [1]

v tehdejší Československu. Předsedou nově ustaveného soudu byl jmenován Ernest Vaľko, místopředsedou Vlastimil Ševčík.

Soud, který se hlásil k inspiraci Spolkovým ústavním soudem SRN, se ve svých celkem devíti nálezech a dalších usneseních vyjadřoval mimo jiné například ke kompetenčním sporům federálních a republikových orgánů, ochraně demokratického pořádku a k retroaktivitě práva. Ústavní soudci, kteří byli původně jmenováni na sedm let, tak i přes krátkou životnost instituce měli „na stole“ i klíčové otázky týkající se transformace politického režimu.[3]

Přestože sehrál federální ÚS v dvaceti pěti letech obnoveného ústavního soudnictví v českém politickém systému pouze epizodní roli, nelze tvrdit, že to byla role bezvýznamná, a to nejenom z toho důvodu, že se jednalo o důležitý „první krok“, ale i z důvodu, že na tradici federálního ÚS navazoval při svém rozhodování i nově vzniklý Ústavní soud

České republiky. To bylo stvrzeno i jistou personální kontinuitou, neboť členem federálního soudu byl například i pozdější první předseda ÚS ČR Zdeněk Kessler, dále například Jiří Malenovský, Antonín Procházka či dříve již zmíněný Vlastimil Ševčík.

Nelehký úkol

Ústavní soud ČSFR, společně s ostatními střeoevropskými ústavními soudy, nevstupoval do „ústavního vakua“. První podstatnou okolností pro jejich činnost a vývoj byl historický kontext, v jakém byly střeoevropské soudy ustaveny. Tím byly mladé demokracie nacházející se v tranzitivní fázi, v rámci níž měly hrát ústavní soudy zásadní roli.

Hlavním úkolem střeoevropských ústavních soudů po pádu železné opony byla ochrana základních práv a svobod a zamezení svévolných zásahů veřejné či státní moci do sféry jednotlivce. Snaha zcela ovládnout život každého občana a s tím související ingerence státní moci do všech sfér jak veřejně-politických, tak těch nejintimněji soukromých, přitom byla jednou z hlavních domén totalitních režimů. Nepominutelným důsledkem zavedení institutu ústavní stížnosti tak bylo přinejmenším v České republice

Státní znak ČSFR [2]

„očistění“ rozhodovací praxe obecných soudů od reliků komunistického formalistně-právního myšlení.

Střežení lidskoprávních katalogů pak po pádu železné opony tvořilo (a stále tvoří) podstatnou část činnosti střeoevropských soudů. Jak v rámci této vskutku „mravenčí práce“ spočívající v přezkumu tisíců individuálních ústavních stížností, tak při méně časté abstraktní kontrole norem, však ústavní soudy často stojí proti exekutivě a parlamentu, byť v každé ze střeoevropských zemí v jiné míře.[4] Jsou proto nezbytně politickými hráči, jejichž pozice v ústavním systému je stále nejistá.

Quo vadis?

Samotná političnost ústavních soudů jejich postavení nicméně neohrožuje. Může to mít vliv na jejich vztahy s exekutivou či legislativou, jak se ukázalo například v průběhu funkčního období Václava Klause, který se snažil neoblíbený Ústavní soud „vyhladovět“. Na problém mohou ústavní soudy narazit spíše proto, že dělají opak toho, co dělaly po svém vzniku. Zatímco po ustavení ústavních soudů to bylo odstraňování režimu starého, totalitního, jejich stěžejní rolí v alespoň částečně etablovaných demokraciích je zabránění odstraňování režimu současného, demokratického.

Právě proto možná právě sledujeme počátek druhého konce ústavních soudů ve střední Evropě. V podstatě v přímém přenosu to lze vidět ve dvou střeoevropských zemích – v Maďarsku a v Polsku.[5] V Maďarsku je Ústavní soud okleštěn po přijetí nové ústavy v roce 2011 a zejména jejích dodatků v roce 2013. Skončilo tím období silného legalistického konstitucionalismu a důraz se přesunul na politickou povahu ústavních pravidel.[6] V Polsku obdobný proces probíhá nyní, avšak podstatně rychleji, po nástupu strany Právo a spravedlnost k moci.[7]

Ústavní soudy, jež mají být jednou za základních pojistek demokratických právních systémů, jsou tak efektivně paralyzovány a režimům v obou zemích se tím otevřela cesta pro hladký přechod k iliberálně demokratickému zřízení, a v budoucnu také potenciálně k nedemokratickému zřízení vůbec. Ironií osudu pak je, že ačkoliv jsou ústavní soudy pojistkami proti takovému vývoji, ukázalo se, že tomuto vývoji nejen nedokáží efektivně zabránit, ale že mají problém ubránit i sebe sama. A to i přes značnou podporu občanské společnosti a odpor mezinárodního společenství, jak tomu bylo v Polsku.

Sněmovna Ústavního soudu ČR [3]

Ústavní soudy se tak zdají být ve střední Evropě institucí vhodnou spíše pro klidné, než bouřlivé časy, případně pro tranzitní období po pádu nedemokratických režimů. Zdá se, že obranu demokracie před jejich návratem zřejmě musí vzít do rukou spíše jiní hráči. Český Ústavní soud je nicméně stále silný a jeho rozhodnutí jsou až na výjimky respektována. Přejme mu i nám, aby tomu tak bylo alespoň dalších 25 let.

Poznámky

- [1] Langášek, Tomáš. 2011: „Ústavní soud Československé republiky a jeho osudy v letech 1920-1948“. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o.
- [2] Ústavní soud. 2017. „Dnes uplynulo 25 let od zahájení činnosti Ústavního soudu ČSFR“. Online: <http://www.usoud.cz/aktualne/dnes-uplynulo-25-let-od-zahajeni-cinnosti-ustavniho-soudu-csfr>.
- [3] Ústavní soud. 1992. „Sbírka usnesení a nálezů ÚS ČSFR“ Online: http://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/prilohy/sbirka_usneseni_a_nalezu.pdf.
- [4] PROCHÁZKA, Radoslav. Mission Accomplished. On Founding Constitutional Adjudication in Central Europe. Budapest, New York: Central University Press, 2002. s. 9.
- [5] Situace se pro ústavní soudy může zhoršovat i v dalších zemích, viz například počínající problémy se jmenováním soudců španělského Ústavního soudu. CASTÁN, Daniel Toda. What is the Situation of Constitutional Jurisdiction in Europe? Worrying News from Spain. In: Verfassungsblog [online]. Center for Global Constitutionalism [cit. 2. 2. 2017]. Dostupné z: <http://verfassungsblog.de/what-is-the-situation-of-constitutional-jurisdiction-in-europe-worrying-news-from-spain>.
- [6] VARJU, Márton; CHRONOWSKI, Nóra. Constitutional Backsliding in Hungary. Tijdschrift voor Constitutioneel Recht, 2015, No. 3, s. 297–298.
- [7] Pro ucelený přehled dění včetně širšího kontextu viz pravidelné komentáře (v angličtině) polských akademiků, Anny Śledzińskiej-Simon a Tomasze Ta-deusze Konciewiczze, na <http://verfassungsblog.de>.

Fotografie

- [1] Spravedlnost, autor: Succo, zdroj: Pixabay.com, CC0 Public domain.
- [2] Státní znak ČSFR, zdroj: Wikimedia Commons, CC0 Public domain.
- [3] Sněmovna Ústavního soudu ČR, autor: Kirk, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Jan Polášek

Vnitrostátní právo

- Fialová, E.: Bezkontaktní čipy a ochrana soukromí. Leges, Praha 2016
- Hapla, M.: Lidská práva bez metafyziky: Legitimita v (post) moderní době. Masarykova univerzita, Brno 2016
- Husseini, F.: Výběr rozhodnutí Ústavního soudu. Soudní rozhledy 1-2/2017
- Chudoba, M.: Povinný správní poplatek coby odepření právní ochrany nemajetnému aneb bez peněz se chudý práva u správního orgánu nedovolá? Právní rozhledy 5/2017
- Jamborová, K.: Okupace budov, blokády a právo shromažďovací. Právní rozhledy 2/2017
- Lukášová, M.: Činnost veřejného ochránce práv a státního zástupce při ochraně práv vězněných sob. Právní rozhledy 4/2017
- Odehnalová, J.: Právo na azyl jako subjektivní právo. Právní rozhledy 5/2017

Politologie, mezinárodní vztahy, zahraniční politika

- Antal, A.: The Political Theories, Preconditions and Dangers of the Governing Populism in Hungary. Politologický časopis 1/2017
- Biard, B.: The Influence of the Swiss SVP on Policy-Making: Opening the Black Box. Politologický časopis 1/2017
- Dalberg, D. M.: From class-society to a democracy in permanence. Peter Uhl's "Program of social self-management". Studia Politica Slovaca 2/2016
- Krakowski, K.: State capacity and violence in civil war: Counterintuitive evidence from Colombia. Politologická revue 2/2017
- O'Sullivan M., Šimůnková B., České bázlivé nakročení ke globální podpoře práv žen. Mezinárodní politika 2/2017
- Schielicke, A., Hoffmann, J.: Attitudes Driving Support for PEGIDA – a 2015–16 Two-Wave Panel Study. Politologický časopis 1/2017
- Stulík, O.: Diskurzivní analýza Národních listů: národ vs. islám a Laclauův populistický matrix. Středoevropské politické studie 2-3/2016

Halačka, T.: Zapojení Ruské federace do konfliktu na východní Ukrajině v období duben 2014 – únor 2015 (2. část). Vojenské rozhledy 1/2017

Hanzelka, J.: Identifikace mobilizačních témat Dělnické strany sociální spravedlnosti skrze analýzu sociálních médií. Středoevropské politické studie. Středoevropské politické studie 2-3/2016

Zankina, E.: Populism, Voters and Cleavages in Bulgarian Politics. Politologický časopis 1/2017

Žuborová, V.: Marketizácia vonkajšej reklamy v parlamentných voľbách 2010 v Slovenskej republike. Acta politologica 1/2017

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

- Hubálková, E.: Z judikatury ESLP. Bulletin advokacie 1/2017
- Krnc, J.: Evropský soud pro lidská práva - říjen a listopad 2016. Soudní rozhledy 1/2017
- Krnc, J.: Evropský soud pro lidská práva – prosinec 2016. Soudní rozhledy 2/2017
- Vláčil, J.: Soudní dvůr EU - říjen a listopad 2016. Soudní rozhledy 1/2017
- Vláčil, J.: Soudní dvůr EU - prosinec 2016. Soudní rozhledy 2/2017

AKTUÁLNĚ ZE SVĚTA LIDSKÝCH PRÁV

Sledujte náš Facebookový profil:

www.facebook.com/Centrumlidskaprava

Centrum pro lidská práva
@Centrumlidskaprava

Hlavní stránka

Informace

Fotky

To se mi líbí Sledovat Sdílet

24 pá 9:30 - Ústavní soud České republiky
Lidi (12) to zajímá

Zobrazit více

Centrum pro lidská práva
16 únor v 10:52 -

Hubert Smekal bude o víkendu reprezentovat výroční schůzi European Inter-University Democracy (EIUC) v Benátkách.

Redakce Bulletinu

Editor: Jan Lhotský

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

Mgr. et Mgr. Linda Janků

Linda vystudovala právo, mezinárodní vztahy a evropská studia. Působí jako právnička v Kanceláři veřejného ochránce práv a vyučuje na PrF MU. Specializuje se na uprchlické a migrační právo a mezinárodní ochranu lidských práv. Je členkou Výboru pro práva cizinců Rady vlády pro lidská práva.

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D.

Vystudoval právo a ekonomii, poté pokračoval v doktorském studiu mezinárodního práva. Pracoval v advokacii i v právním oddělení Evropské služby pro vnější činnost v Bruselu, jež je zodpovědná za vnější vztahy EU. V rámci mezinárodního práva se specializuje především na lidská práva a mezinárodní trestní právo.

Stážisté:

Mgr. Katarína Hukelová: Je absolventkou Právnícké fakulty BVŠP v Bratislavě. Po skončení štúdií pracovala ako advokátska koncipientka a neskôr ako právnička v mimovládnej organizácii Transparency International Slovensko. V súčasnosti pôsobí ako generálna štátna radkyňa Ministerstva spravodlivosti SR.

Bc. Klára Jančušková: Klára vystudovala speciální pedagogiku a nyní pokračuje studiem práv na PrF MU. Mezi její oblasti zájmu patří trestní, rodinné, ústavní a mezinárodní právo.

Petr Pospíšil: Petr studuje práva a mezinárodní teritoriální studia na Univerzitě Karlově. Ve středu jeho zájmu jsou trestní právo, mezinárodní a evropské mechanismy ochrany lidských práv a evropské institucionální a bezpečnostní otázky. Působí jako redaktor informačního portálu Euroskop.

Mgr. Helena Kopecká: Absolvovala Právníckou fakultu Univerzity Karlovy. Pracuje jako právnička v Organizaci pro pomoc uprchlíkům, v současné době je na stáži u Zvláštních senátů soudů v Kambodže.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Hubert Smekal, Ph.D.

Hubert vystudoval právo a evropskou integraci, působí na FSS MU. Akademický rok 2010-2011 strávil jako držitel Fulbrightova stipendia výzkumem judicializace na UC Berkeley. V létě přednáší na Shandong University v Číně; člen Rady vlády pro lidská práva. Zabývá se především problematikou evropského práva a lidských práv a také fenoménem judicializace mezinárodní politiky.

Mgr. Martina Grochová

Martina vystudovala právo na PrF MU, kde pokračuje v doktorském studiu ústavního práva. Zaměřuje se zejména na oblast práv dětí a přístupu k rodičovství. Působí jako asistentka soudce Nejvyššího soudu.

Stážisté:

Mgr. Kateřina Šimonová: Vystudovala Právníckou fakultu Západočeské univerzity v Plzni. Aktuálně dokončuje svoji rigorózní práci na PF UK v Praze a působí jako poradce na Ústavním soudu. Zaměřuje se především na azylové právo, problematiku diskriminace, ale i na lidská práva obecně.

Mgr. Jan Polášek: Jan vystudoval právo na Právnícké fakultě MU. Zaujímají jej lidská práva, právo životního prostředí a hory.

Mgr. Martin Dominik: Absolvoval Právníckou fakultu v Brně a nyní studuje Filozofii. Zajímá se o teorii práva, obecnou aplikaci lidských práv a jejich vliv ve společnosti.

Mgr. Lenka Vavrušová: Lenka vystudovala právo na Právnícké fakultě Masarykovy univerzity. Zde pokračuje v doktorském studiu ústavního práva a působí jako asistentka soudce Nejvyššího soudu.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP**Vedoucí sekce:****Mgr. Lukáš Hoder LL.M.**

Vystudoval právo a mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě a jako Fulbright Scholar mezinárodní právo na Georgetown University (LL.M.). Působí v advokacii. Je autorem monografie *Transatlantické vztahy v době krize* (MUNI Press 2009) a textů na téma náhrady škody v investiční arbitráži.

Mgr. Josef Kovařík

Josef vystudoval obor Mezinárodní vztahy na FSS MU a nyní studuje Regionální rozvoj na Ekonomicko-správní fakultě MU. Jeho okruh zájmů je poměrně široký, avšak nejvíce se věnuje otázkám mezinárodní politické ekonomie a globální rozvojové politice. Mezi jeho zájmy patří historie, literatura, filmy a sport.

Stážisté:

Marek Jahn: Marek je absolventem bakalářského programu bezpečnostních studií a evropských studií na FSS MU. Jeho oblastí zájmu jsou mírová studia, transformace režimů a řešení konfliktů.

Lucie Janotová: Lucie studuje mezinárodní vztahy a evropská studia na FSS MU. Její hlavní oblastí zájmu je teorie demokratizace, tranzice autoritářských režimů a koncept nenásilného odporu.

4) Česká republika a lidská práva**Vedoucí sekce:****Mgr. Adam Blisa**

Vystudoval právo na Masarykově univerzitě, kde pokračuje v doktorském studiu ústavního práva. Působí na Ústavu pro otázky soudnictví a jako asistent soudce Nejvyššího správního soudu.

JUDr. Ladislav Vyhnánek, Ph.D., LL.M.

Ladislav je ústavní právník. Práva vystudoval nejprve v Brně. Poté, inspirován svými kamarády Hubertem a Lukášem, absolvoval s podporou Fulbrightovy nadace i NYU School of Law. V současné době působí jako odborný asistent na PrF MU a zároveň je asistentem soudce Ústavního soudu.

Stážisté:

Kamila Abbasi: Kamila je doktorandkou právnické fakulty MU a asistentkou soudce Nejvyššího správního soudu. Specializuje se na trolling a náboženské symboly ve veřejném prostoru.

Mgr. Bc. Šárka Dušková: Šárka pracuje jako právnička v neziskovém sektoru, kde se zaměřuje na práva dětí, osob s postižením a rovné zacházení. Je členka Výboru pro práva dítěte Rady vlády pro lidská práva.

Mgr. Michal Oščipovský: Absolvoval obor politologie na FSS MU. Těžištěm jeho zájmu jsou nedemokratické režimy 20. století.

www.centrumlidskaprava.cz

**Centrum
pro lidská práva
a demokratizaci**

Bulletin vydává Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Adresa redakce Hubert Smekal, Joštova 10, 602 00 Brno, Česká republika
e-mail hsmekal@fss.muni.cz | **webové stránky** www.centrumlidskaprava.cz
tel. 549 498 264 | **Redakční rada** Jan Lhotský (editor), Lukáš Hoder, Linda Janků, Hubert Smekal, Ladislav Vyhnánek | **Sazba** Michaela Kašperová | **ISSN** 1804-2392.